

Súd: Najvyšší správny súd SR
Spisová značka: 7Ssk/95/2024
Identifikačné číslo súdneho spisu: 3023200183
Dátum vydania rozhodnutia: 15. 08. 2025
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: Mgr. Michal Novotný
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2025:3023200183.1

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky v senáte zloženom zo sudcov: Michal Novotný ako predseda senátu a JUDr. Jana Martinčeková a JUDr. Petra Vysaníková (sudkyňa spravodajkyňa) ako členky senátu vo veci žalobcu: I. F. L., nar. XX. G. XXXX, U. XXX/X, S. B., zastúpeného: JUDr. Katarína Kaňková, PhD., advokátka, Hurbanova 81, Hlohovec, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta 8-10, Bratislava, o preskúmanie rozhodnutia zo 17. apríla 2023, č. XXX XXX XXXX X., o kasačnej sťažnosti žalovanej proti rozsudku Správneho súdu v Banskej Bystrici č. k. 15Sas/2/2023-64 z 31. júla 2024 takto

rozhodol:

- Kasačná sťažnosť žalovanej sa zamietá.
- Žalobcovi sa priznáva voči žalovanej nárok na náhradu 100 % trov kasačného konania.

odôvodnenie:

I.

Administratívne konanie a konanie pred správnym súdom

1. Z administratívnych spisov žalovanej vyplýva, že jej posudkový lekár žalobcu uznal za invalidného od 13. mája 2004 s mierou poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť 55 %. Na základe toho mu žalovaná rozhodnutím zo 14. decembra 2004 priznala od 1. júna 2004 invalidný dôchodok v sume 7 965 Sk. Pri tom vychádzala z priemerného osobného mzdového bodu 0,9196, určeného z rozhodujúceho obdobia od roku 1993, a z obdobia dôchodkového poistenia 47,7288 (už s pripočítaním obdobia do dovŕšenia dôchodkového veku). Pretože však takto vypočítaná suma by bola nižšia než invalidný dôchodok určený podľa zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení, priznala žalobcovi invalidný dôchodok podľa neho. Takto priznaný invalidný dôchodok žalovaná pravidelne valorizovala, až v roku 2019 dosiahol sumu 441,30 €. V roku 2019 žalobca požiadal o zvýšenie invalidného dôchodku, pretože podľa nového posudku sa miera poklesu jeho schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť od 11. decembra 2019 zvýšila na 65 %.

2. Ústredie žalovanej však rozhodnutím z 19. decembra 2019 vyslovilo, že žalobcovi naďalej patrí invalidný dôchodok 441,30 €, ktorý zároveň od 1. januára 2020 zvýšilo na 454,10 € mesačne. Generálny riaditeľ toto rozhodnutie potvrdil rozhodnutím z 11. mája 2020. Krajský súd v Trenčíne ich však obe zrušil rozsudkom č. k. 29 Sa 13/2020-41 z 24. februára 2021. V odôvodnení vyšiel z právneho názoru vyjadreného v rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 So 85/2009. Na jeho základe dospel k záveru, že 11. decembra 2019 vznikla žalobcovi nová invalidita so 65 %-nou mierou poklesu, a preto mu vznikol nový nárok na invalidný dôchodok. Žalovaná tak jeho nárok mala posúdiť podľa stavu platného k tomuto dňu. Ústredie tak novým rozhodnutím z 15. júna 2021 od 11. decembra 2019 priznalo žalobcovi invalidný dôchodok 315,90 €. V súlade s názorom krajského súdu vyšlo z priemerného osobného mzdového bodu 0,7924, určeného z rozhodujúceho obdobia od 1984, a obdobia dôchodkového poistenia 47,1754 roka. Takto priznanú sumu ústredie valorizovalo od 1. januára 2020 na 325,10 € a od 1. januára 2021 na 333,60 €.

3. Žalobca v odvolaní proti tomuto rozhodnutiu namietal, že 11. decembra 2019 mu nevznikol nový nárok na invalidný dôchodok, ale zmenili sa parametre existujúceho nároku. Generálny riaditeľ svojím rozhodnutím z 28. januára 2022 zmenil toto rozhodnutie tak, že žalobcovi od 11. decembra 2019 naďalej patrí invalidný dôchodok 407,50 € mesačne. Na rozdiel od ústredia považoval za dátum vzniku invalidity 1. júl 2005, a preto použil priemerný osobný mzdový bod 0,8618 (určený z rozhodujúceho obdobia 1984 až 2004) a obdobie dôchodkového poistenia 45,5946 rokov. Pretože takto vypočítaná suma je nižšia než suma, na ktorú by mal žalobca nárok podľa zákona č. 100/1988 Zb., priznal mu invalidný dôchodok podľa tohto zákona. Toto rozhodnutie zrušil krajský súd rozsudkom č. k. 14 Sa 30/2022-47 z 10. októbra 2022, pretože jeho odôvodnenie považoval za neprehľadné. Nato generálny riaditeľ žalovanej tu preskúmaným rozhodnutím zo 17. apríla 2023 rozhodol v podstate totožne ako v zrušenom rozhodnutí. Snažil sa však prehľadnejšie koncipovať jeho odôvodnenie odkazmi na zákonné ustanovenia a bližším vysvetlením svojho postupu.

4. Tu napadnutým rozsudkom č. k. 15 Sas 2/2023-64 z 31. júla 2024 však správny súd zrušil tak preskúmané rozhodnutie, ako aj rozhodnutie ústredia z 15. júna 2021 podľa § 191 ods. 1 písm. c) SSP ako vychádzajúce z nesprávneho právneho posúdenia veci. V odôvodnení zdôraznil, že závery rozsudku sp. zn. 4 So 85/2009 a z neho vychádzajúceho rozsudku č. k. 29 Sa 13/2020-41 treba interpretovať úzko. Podľa neho z nich nevyplýva, že žalovaná mala vypočítať novú sumu invalidného dôchodku podľa stavu k 11. decembru 2019. Naopak, dospel k záveru, že v žalobcovom prípade mala pri výpočte priemerného osobného mzdového bodu použiť dlhšie rozhodujúce obdobie v zmysle § 63 ods. 7 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení účinnom od 1. júla 2005, ale mala ho aplikovať podľa stavu v čase vzniku invalidity, teda 13. mája 2004. Aj priemerný osobný mzdový bod mala teda vypočítať z dlhšieho rozhodného obdobia (až po kalendárny rok 1984), ale podľa stavu k 13. máju 2004.

II.

Kasačná sťažnosť a vyjadrenia k nej

5. Včas podanou kasačnou sťažnosťou sa žalovaná domáha „potvrdenia“ svojich rozhodnutí, eventuálne zrušenia tohto rozsudku. Po zopakovaní priebehu administratívneho konania a konania pred správnym súdom len všeobecne uviedla, že nárok na dôchodok vznikol žalobcovi 1. júna 2004 a „... k uvedenému dňu boli veličiny ako priemerný osobný mzdový bod a obdobie dôchodkového poistenia pre určenie sumy invalidného dôchodku vypočítané, v súlade s platnými právnymi predpismi. Tieto veličiny sa určujú už v čase vzniku nároku na invalidný dôchodok a nie je ich možné meniť z dôvodu, že dôjde ku skutočnosti, ktorou je zmena miery poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť.“ Aj judikatúra podľa nej potvrdzuje, že „podľa účinnej právnej úpravy sa pri zmene miery poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť priemerný osobný mzdový bod neprepočítava, keďže nárok na invalidný dôchodok vzniká poistencovi dňom splnenia zákonných podmienok a nie dňom zmeny jeho miery poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť“. Záverom namietla, že nemôže postupovať podľa § 63 ods. 7 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení účinnom od 1. júla 2005, pretože to vylučuje ustanovenie § 293d cit. zák.

6. Žalobca vo vyjadrení predovšetkým namietol, že kasačná sťažnosť nevyhovuje požiadavke § 440 ods. 2 SSP. Žiadal však zamietnuť ju, pretože napadnutý rozsudok považoval za správny. Žalovaná podľa neho nerešpektovala, že zvýšenie miery poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť mohlo v zmysle § 112 ods. 4 zákona č. 461/2003 Z. z. viesť len k zvýšeniu dávky. Nemohla sa však znížiť, pretože pre tento prípad mal žalobca naďalej nárok na invalidný dôchodok vypočítaný podľa zákona č. 100/1988 Zb., čo žalovaná správne posúdila v rozhodnutí zo 14. decembra 2004.

III.

Posúdenie veci kasačným súdom

7. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky ako kasačný súd (§ 438 ods. 2 SSP) preskúmal napadnutý rozsudok v celom rozsahu (§ 453 ods. 1 SSP) a predchádzajúce konanie pred správnym súdom bez nariadenia pojednávania (§ 455 SSP) v rozsahu uplatnených kasačných bodov (§ 453 ods. 2 SSP).

8. Hneď na úvod sa nemožno stotožniť s námietkou žalobcu, že by kasačná sťažnosť nevymedzovala, v čom spočíva nesprávne posúdenie správneho súdu v zmysle § 440 ods. 2 SSP. Je pravda, že obsah kasačnej sťažnosti nie je úplne dokonalý a z prevažnej časti sa vyčerpáva len v rekapitulácii doterajších stanovísk. V jej záverečnom odseku sa však celkom zreteľne spochybňuje právny záver, že by sa na invalidný dôchodok, o ktorom bolo právoplatne rozhodnuté pred 30. júnom 2005, mohlo použiť ustanovenie § 63 ods. 7 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení účinnom od 1. júla 2005, pretože takú aplikáciu vylučuje prechodné ustanovenie § 293d cit. zák. Z odôvodnenia napadnutého rozsudku pritom vyplýva, že podstatou právneho názoru správneho súdu bola práve aplikácia tohto ustanovenia na žalobcu, hoci o jeho invalidnom dôchodku bolo rozhodnuté ešte v roku 2004. Podľa názoru kasačného súdu je tak dostatočne jasne vymedzený aj právny názor, s ktorým žalovaná polemizuje, aj dôvody jeho nesprávnosti.

9. Podstatou prerokúvanej veci je právna otázka, či žalobcov nárok na invalidný dôchodok, právoplatne priznaný od 1. júna 2004, sa ďalším zvýšením miery poklesu jeho schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť od 11. decembra 2019 zmenil alebo či vznikol ako nový nárok, a ako sa má postupovať pri určení novej sumy dôchodku od tohto dňa. Kasačný súd priznáva, že prerokúvaná vec je relatívne komplikovaná tým, že krajský súd vo svojom prvom rozsudku z 24. februára 2021 vyslovil pomerne jasný názor, že zvýšením mieru poklesu vznikol žalobcovi od 11. decembra 2019 nový nárok na invalidný dôchodok. Naproti tomu žalovaná v rozhodnutí generálneho riaditeľa z 28. januára 2022 aj v tu preskúmanom rozhodnutí zo 17. apríla 2023, ale aj správny súd v napadnutom rozsudku vychádzali z iného právneho názoru. Uznali totiž, že žalobcov nárok na invalidný dôchodok vznikol už v roku 2004; generálny riaditeľ však napriek tomu vo svojich rozhodnutiach za dátum vzniku invalidity vzal 1. júl 2005. Správny súd sa potom snažil dostať sa z tejto situácie určitou reinterpretáciou záverov pôvodného rozsudku krajského súdu. Nesúhlasil s tým, že by sa za dátum vzniku invalidity mal považovať práve 1. júl 2005, no napriek tomu uložil žalovanej, aby postupovala podľa § 63 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení účinnom od tohto dňa.

10. Kasačný súd však musí dať za pravdu žalovanej v tom, že podľa ustanovenia § 293d cit. zák. na dávky právoplatne priznané do 30. júna 2005 sa nemôže použiť nové znenie § 63 tohto zákona účinné od 1. júla 2005. V tomto smere by teda kasačná sťažnosť žalovanej bola dôvodná. Podľa kasačného súdu však zvyšné úvahy v nej v skutočnosti potvrdzujú správnosť ostatných záverov správneho súdu a naopak, odporujú dôvodom, na ktorých je postavené samo preskúmané rozhodnutie. Žalovaná totiž výslovne uvádza, že pri zmene miery poklesu sa musia naďalej použiť priemerný osobný mzdový bod a ďalšie veličiny, ako boli určené pri vzniku nároku na dôchodok, a nemožno ich meniť. Jednoduchým porovnaním rozhodnutia zo 14. decembra 2004 a preskúmaného rozhodnutia zo 17. apríla 2023 je však zrejmé, že žalovaná zmenila všetky tieto veličiny - namiesto priemerného osobného mzdového bodu 0,9196 použila hodnotu 0,8618 a namiesto obdobia dôchodkového poistenia 47,7288 roka použila hodnotu 45,5946 roka. Obe tieto neskoršie hodnoty pritom vypočítala k 1. júlu 2005, kedy žalobcovi ani nevznikla invalidita, ani nárok na invalidný dôchodok, ale ani nevznikol dôvod jeho zmeny.

11. Uvedené úvahy žalovanej (ktoré však odporujú obsahu preskúmaného rozhodnutia) pritom podľa kasačného súdu zodpovedajú zákonu č. 461/2003 Z. z. Podľa § 109 ods. 1 cit. zák. totiž nárok na dôchodkovú dávku [medzi nimi aj invalidný dôchodok, porov. § 13 ods. 2 písm. b) prvý bod cit. zák.] vzniká odo dňa splnenia podmienok ustanovených týmto zákonom. Podľa § 70 ods. 1 cit. zák. nárok na invalidný dôchodok má poistenc, ak (okrem iného) sa stal invalidným. Podľa § 71 ods. 1 cit. zák. je poistenc invalidný, ak má pokles schopnosti vykonáva zárobkovú činnosť o viac ako 40 %. Z citovaných ustanovení tak vyplýva, že len čo táto schopnosť poistenca klesne o viac než 40 %, stane sa invalidným a invalidným zostáva až dovtedy, kým túto mieru poklesu presahuje. Z hľadiska trvania jeho invalidity je však nepodstatné, či sa táto miera mení, pokiaľ stále presahuje 40 %. Ak sa teda už raz ustálená miera poklesu nad 40 % ešte ďalej zvýši (napr. z 55 % na 65 % ako u žalobcu), neznamená to, že by sa týmto zvýšením poistenc znova alebo opakovane stával invalidným. Naopak, ide o stálu tú istú invaliditu toho istého poistenca, na základe ktorej mu už vznikol nárok na invalidný dôchodok. Takéto zvýšenie miery poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť je z hľadiska vzniku nároku na invalidný dôchodok nepodstatné, pretože tento nárok vznikol odo dňa, kedy sa poistenc prvotne stal invalidným (porov. v tomto smere rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 9 Sk 90/2017).

12. Podľa § 112 ods. 4 zákona č. 461/2003 Z. z. sa však dávka vypláca vo vyššej sumy, ak sa zmenia skutočnosti rozhodujúce na nárok na výplatu dávky. Podľa tohto ustanovenia sa musí postupovať aj vtedy, ak sa zmení niektorá skutočnosť, ktorá je podľa zákona rozhodná pre určenie vyplácanej sumy dávky. Podľa § 73 ods. 2 cit. zák. je pritom pre určenie sumy invalidného dôchodku poistenca, ktorého miera poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť sa pohybuje nad 40 %, ale pod 70 %, rozhodujúca práve percentuálna miera tohto poklesu. Okrem toho je však určujúcou veličinou obdobie dôchodkového poistenia získané ku dňu vzniku nároku na invalidný dôchodok a priemerný osobný mzdový bod, ktorý sa podľa § 63 ods. 1 a 6 zákona č. 461/2003 Z. z. účinného do 30. júna 2005, ale aj § 63 ods. 7 cit. zák. účinného od 1. júla 2005 vždy určuje z kalendárnych rokov pred vznikom nároku na dávku. Inak povedané, z troch veličín rozhodujúcich pre určenie sumy invalidného dôchodku sa len jedna môže meniť v čase (miera poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť), ostatné tri sa nemenia, pretože sú vždy pevne ukotvené na (resp. pred) deň prvotného vzniku nároku na túto dávku, o ktorej zvýšení sa rozhoduje.

13. Uvedené v prerokúvanej veci znamená, že ak žalovaná už v roku 2004 ustálila, že žalobca je invalidný (a splnil aj ďalšie podmienky nároku na invalidný dôchodok), potom týmto okamihom v súlade s § 70 a § 109 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. mu vznikol nárok naň. Žalovaná mu ho napokon rozhodnutím zo 14. decembra 2004 aj priznala, pričom jednotlivé veličiny vypočítala podľa stavu k tomuto okamihu.

Na základe toho určila aj priemerný osobný mzdový bod 0,9196 a obdobie dôchodkového poistenia 47,7288. Ustálením novej miery poklesu schopnosti žalobcu vykonávať zárobkovú činnosť na 65 % od 11. decembra 2019 sa zmenila len jedna z veličín, ktoré sú podľa § 73 ods. 2 cit. zák. rozhodné pre určenie sumy invalidného dôchodku, a preto mala žalovaná pri rozhodovaní o tom, či sa má invalidný dôchodok od tohto dňa zvýšiť, použiť zvyšné dve uvedené veličiny v pôvodných hodnotách. Okrem toho musela v zmysle cit. § 73 ods. 2 použiť ešte aktuálnu dôchodkovú hodnotu. Tou sa síce podľa § 64 ods. 5 cit. zák. rozumie dôchodková hodnota platná v čase vzniku nároku na výplatu dávky; pokiaľ však ide práve o zmenu sumy vyplácanej dávky, je potrebné toto ustanovenie vykladať tak, že ide o dôchodkovú hodnotu platnú v čase, kedy nastala zmena skutočností, kvôli ktorej sa vyplácaná dávka zvyšuje (v prerokúvanej veci k 11. decembru 2019, porov. aj rozsudok tunajšieho súdu sp. zn. 7 Ssk 42/2025).

14. Na základe toho tak je nutné uzavrieť, že právny názor vyjadrený v rozsudku krajského súdu č. k. 29 Sa 13/2020-41 z 24. februára 2021 nezodpovedá vyššie citovaným zákonným ustanoveniam, a preto nie je správny. Ako však už bolo uvedené, tento rozsudok sám vychádzal zo staršieho rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 4 So 85/2009 z 28. októbra 2009. Po oboznámení s ním však treba rovnako kriticky uviesť, že právny názor v ňom vyjadrený sa vyčerpáva v jednej vete, nie je nijako bližšie odôvodnený, nemá oporu vo vyššie citovaných ustanoveniach zákona č. 461/2003 Z. z. a bol vydaný najvyšším súdom ako odvolacím súdom podľa § 250ja Občianskeho súdneho poriadku. Tento názor sa navyše nestal súčasťou judikatúry najvyššieho súdu ako kasačného súdu podľa Správneho súdneho poriadku, čo potvrdzuje už citovaný rozsudok sp. zn. 9 Sk 90/2017. Veľký senát tunajšieho súdu už v tejto súvislosti vyslovil, že povinnosť predložiť vec veľkému senátu nevzniká, ak senát nasledujúc ustálenú rozhodovaciu činnosť kasačného súdu sa dostáva do rozporu s právnym názorom ojedinele vysloveným v inom rozhodnutí senátu (porov. uznesenie sp. zn. 1 Vs 1/2021 z 24. februára 2022). Vychádzajúc z uvedenej judikatúry, senát nepostúpil prerokúvanú vec na rozhodnutie veľkému senátu.

IV.

Záver

15. Na základe uvedených úvah kasačný súd dospel k záveru, že kasačná sťažnosť žalovanej vo výsledku nie je dôvodná, a tak ju podľa § 461 SSP rozsudkom (§ 457 ods. 1 SSP) zamietol.

16. Žalobca mal v kasačnom konaní úspech, a preto mu kasačný súd podľa § 167 v spojení s § 467 ods. 1 SSP priznal náhradu trov konania proti neúspešnej žalovanej.

17. Toto rozhodnutie prijal kasačný súd v senáte pomerom hlasov 3:0 (jednomyseľne).

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.